

Ahmet Kaymak/Amed

KİTAP/İNCELEME

“BARZANİ VE KÜRD ÖZGÜRLÜK HAREKETİ”

Sayın Mesud Barzani,yukardaki başlık altında,genel olarak Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesinin belli evrelerinin bir resmini çizerken, özel olarak Güney Kürdistan’da,Barzaniler önderliğinde başlayan ve sonuçta Mustafa Barzani kişiliğinde bütünleşen bir halk savaşının acılı ve çetin süreçlerini iki cilt halinde somutlaştırarak oldukça kapsamlı bir çalışma yapmıştır.

Bu çalışmada yazar, geniş çerçevede, Kürd ulusal ve özgürlük mücadelesinin bir biyografisi niteliğinde biçimlendirilen iki ciltte bölgesel ve uluslararası politik ilişkilere de yer verip uzun bir sürecin yaşanan olayları hakkında bizleri aşamalı olarak bilgilendiriyor.İki Dünya savaşı içinde ve sonrasında oldukça çetin geçen ve kopmadan sürekliliğini koruyan Kürd ulusal Özgürlük ve demokrasi mücadelesinin dayandığı maddi ve manevi gücün ne olduğunu ayrıca süssüz sade bir üslupla dile getiriyor. Özel bir metodoloji ve teknik plana dayandırmaksızın kaleme alınan bu çalışma,içeriksel olarak incelenmesi bakımından ayrı ayrı alan uzmanlarının ilgisini çekecek bir biçime oturmuştur.Bu yönüyle de tarihsel,sosyolojik, ekonomik , politik,ideolojik ve psikolojik bakımdan konu uzmanlarının ilgisini bir hayli çekecek özgünlüktedir.

Ben her hangi bir konu uzmanı gibi değil de, ilgili biri olarak bu çalışmada verilen bilgi ve olaylar konusunda bir bakış oluşturmak arzusundaım.Bu arzuyla eğildiğimde, mücadelenin daha başlangıcında özgürlük hareketinin manevi dokusunu oluşturan temel kriterlerin neler olduğu dikkatimi çakti.

Bunlar,savaşın şiddeti ve yaratacağı etki derecesi ne olursa olsun,büyük bir duyarlılıkla sıkı sıkıya korunan,vazgeçilmez ilkeler olarak işlev görüyorlar.İlk başta nedir bunlar? 1) Her zaman adaleti gözetmek, 2) Kibirten uzak durmak,3)Zafer kazanmaktan emin olmadıkça düşmanla sıcak temasa girmemektir.(1)

Özellikle bunlardan sonuncusu,mücadele süresince, ve neredeyse bir asra yakın süren savaşta titizlikle izlenip yaşama geçirilmiş ve bunun sonucu olarak bir çok askeri ve siyasi kazanımlar sağlamıştır.Bir bütün halinde izlenip incelendiğinde savaşta insan kaynağına verilen önem gereği,ulusal enerji ve kan tasarrufunun olabildiğince ekonomik kullanıldığı çok açık bir biçimde ortaya çıkıyor.İnsanlar ulu orta savaş alanına koşulmamış,eldeki kaynaklar özenle korunarak,gerektiğinde ve çok az kullanma yeteneğiyle,bu alanda büyük başarılar elde edilmiştir.Gerçekten de,izlenen bu yöntem, Devrim Hareketi’inin düşman güçleriyle göğüs göğüse çarpışmalarda ve giriştiği çatışmalarda savaşçı gerillaların her seferinde üstünlük

kazanmalarına yol açmıştır.(2)Düşman güçlerine verdirdikleri kayıplar,alınan esirler ve ele geçirilen askeri araç ve mühimmata karşın gerilla güçlerinin verdiği kayıp ve zayıatlar şaşırtıcı oranda azdır.Bunlar oransal bakımdan karşılaştırıldığında, eldeki verilere göre yüzde bire bile tekabül etmemekte. Girişilen hemen tüm çatışma ve çarpışmalarda bu sonucun değişmemesi oldukça ilgi çekicidir.Bunlardan sadece bir örnek vermek,bu saptamamızı doğrulamak için sanırım yeterli olacaktır:Geliyé Zeviyé savaşı...Bu savaşta Irak ordusunun içine düştüğü durum gerçekten trajiktir.(3)600 ölü,beş yüz esir; ele geçirilen bir o kadar askeri araç,erzak ve sair mühimmat.Peşmerge/Gerilla kaybıysa sadece altıdır!

Buna karşın alınan esirlere yapılanlar çok ahlaki ve insanidir.Bu,Büyük Barzani'nin, ne suretle olursa olsun mutlaka peşmergelerinin esirlerle yiyeceklerini paylaşması yönündeki direktifi bir emirden ziyade savaşın yarattığı talihsizlikler ortamında geliştirdiği bir savaş kuralıdır.Kötü muamele,işkence,ıtip kakma,aşağılama gibi davranışlar kesinlikle yasaklanmıştır.

Ortadoğu'nun kalbinde,Kürd Özgürlük savaşçılarının bu özelliklerini,top yekün bir halkı arkasına alan ve tarihte eşine az raslanan bir gerilla hareketi örneği olarak değerlendirmek mübalağa değildir.

Savaş ve barış ortamında,Barzani'nin insan ve peşmerge hayatına verdiği önem tartışılmazdır.Mecbur kalmadıkça düşman güçlerinden insan öldürmeyi bile kesinlikle reddeden bir duyarlılığa ve insaniliğe sahiptir.Bu aynı zamanda O'nun savaş ve siyaset ustalığıdır da...

Barzani'nin savaş tarihinde sivillere yönelik bir saldırıya yer yoktur ve gerçekten de bulunamaz .Bu bakımdan Kürd Devrim ve Özgürlük hareketi başlangıcından sonuna değin,her aşamada ve her şart altında, hep askeri ve ekonomik hedefleri seçmiş;sivil kişi ve kurumlara yönelik ortaya çıkan isteklere fırsat vermemiştir.

Bağdat hükümeti ve ordu güçlerinin Kürd Devrim hareketinin peşmergelerine ve taraftarlarına karşı uyguladıkları insanlık dışı teröre ve kuralsızlıklara rağmen, Büyük savaşçı Barzani önderliğindeki Kürdler,sonradan terör olarak nitelendirilebilecek hiçbir eylem biçimine başvurmamayı esas almışlardır;ve zaten böyle nitelenebilecek herhangi bir eylemleri de olmamıştır.

Bu özellikle dikkat çekici bir yaklaşımdır.Çünkü Barzani önderliğinde yürütülen savaş,salt bu niteliğinin dayandığı soyluluktan dolayı gerek Irak halkı gerek bölge ve uluslararası camiada hiçbir zaman terörizm ile ima dahi edilmemiştir.Bu çok önemlidir. Mesud Barzani konuyu irdelerken bundan öğretici bir sonuç çıkarmakta.Pek de hak edilmiş bir gururla şöyle diyor:"İşte biz yürüttüğümüz bu haklı savaş biçiminin şimdi meyvelerini topluyoruz."(4)

Bir karakteristk nokta daha vardır ki o da yine Büyük Barzani'yle ilgilidir.

Mustafa Barzani uzaktan kumandayla Devrim Ve Özgürlük hareketini yönetip komuta etmiyor;tersine hemen her savaşta ve çarpışmada peşmergelerinin önünde yada yanı başındadır.Bir oradadır bir burada. Durmadan hareket halindedir.Bakıyorsun sabah Pırs Dağı'ndadır,akşam Deşta Hewlér'de at sırtında dörtnala rüzgar gibi esip gitmektedir bir başka

cepheye!Herzoke Savaşında yaralanıyor.(5) Öyle de olsa peşmergeleriyle beraber vuruştığı düşman ordusu perişan edilmiş,yüzlerce ölü ve esir bırakmışlardır geride.

Rahatını seven bir komutan değil O.Onun için başta,hatta ailesinden bile önce peşmergeleri gelir.Zor ve zahmetli durumlarda,açlık ortamında, kendi payına düşen yiyeceği almayıp peşmergelerine verilmesini istiyor.Aç kalmayı yeğliyor.(6)Ama yüreği rahat iradesi toktur.

Bir liderin bu soylu davranışı elbette savaşçıların gözünde onu daha yüceltecektir.Peşmergenin o dönem ortaya koyup sergilediği kahramanca fedakarlıklar mayasını kuşkusuz bu soylu davranışlardan alıyordu.Davaya inanç ve bağlılığı da...

Barzani Kürd önderliğinin karakteristik bir özelliği daha var.

O da şudur:Şeyh Abdusselam'dan Şeyh Ahmed'e;ondan da Mustafa Barzani'ye geçmek üzere,bir bütün olarak Kürd Ulusal önderliği,egemen sömürgeci güç ve hükümetlere hiçbir zaman güvenmemişlerdir.Zaman zaman yumuşayan ilişkilerde bile bu temkinli tutum hep korunmuştur.Bir ilkedir bu tutum aynı zamanda.1958 Devrimini saymazsak,antlaşma dönemlerinde bile Kürd önderliği Bağdat hükümetleriyle olan ilişkilerinde hep mesafeli ve dikkatli davranmayı tercih etmiştir.Öyle de olsa, Kürd halkının ulusal ve demokratik haklarının her zaman net bir biçimde hükümetlere dayatılmış olduğunu da görmekteyiz bu arada.

Savaş ve mücadelenin zayıfladığı,güç dengelerindeki olumsuz değişiklik anlarında oluşan geçici çaresizlikler sürecinde de,Barzani Önderliği'nin Bağdat politikalarına ve tavsiyelerine itibar etmediğini ayrıca görmek olanaklı.Bu tutum ayrıca Kürd hareketinin tipik bir özelliği olarak belirginliğini her zaman koruyor.Uzun yıllar hapiste tutulan ve idama çarptırılmış olan Şeyh Ahmed'in tavrı bu anlamda kendinden söz ettiricidir:Nuri Said, Vasisi aracılığıyla, Şeyh Ahmed'in pişmanlığını dilemesi ve hükümete bağlı olduğunu açıklaması halinde, cezasının infazını erteleyip onu affedeceğini söylediğinde, aldığı yanıt gerçek anlamda bir cesaret simgesi gibidir: “ Ben şu anda idam mahkumuyum.” diyor Şeyh Ahmed.” Şu anda ve herhangi bir durumda ölüme hazırım.Ne yaptysam dini ve ulusal inancım için yaptım.Bir İngiliz uşağından af dilemem mümkün değil.Ben Allah'tan başka kimseden af dilemem.”(7)

Sonraları benzer bir istek Abdulkerim kasım tarafından Mustafa Barzani'ye de dayatılıyor. Gerçekten o zaman peşmerge güçleri çok zor durumdadırlar.Top yekün imha olmaları an meselesi.Buna rağmen Barzani'nin A.Kasım'a verdiği yanıt,bir halk liderine tam da yakışacak biçimdedir. A.Kasım'a, “ Ben,” diyor Barzani.” Suçlu değilim ki senden af dileyeyim.Asıl sen Kürd halkına karşı işlediğin suçlardan dolayı af dilemelisin.Bana gelince kimin suçlu olduğunu kimin halkımın affına muhtaç olduğunu çok yakında sana göstereceğim.”(8)

Barzani kuşkusuz büyük bir savaşçı ve lider.Onun bu özelliği savaşın yaşandığı hemen her yerde belirgindir.Yenilgi ve yılgınlığın üzerlerine çöreklediği zamanlarda da bu özelliğini gösteren pek çok örnekler görebiliyoruz.Gözü pek ve her şeyden önce asi kişiliği onursuz bir duruma katlanmaya yatkın değil.Durumu tersine çevirmekte ustadır ve bunu önce kendi göğsünü ölümlere siper ederek gösterir.Yine öğreniyoruz ki, böyle bir yıkım ve yılgınlık anlarının birinde,beraberindeki komutanları ve tüm peşmergeleri özgür iradelerine göre serbest bırakarak,silah kuşanıp tek başına düşman ordusunun bulunduğu yöne doğru harekete

geçiyor!O'nu tek başına böyle kararlı yürüyerek gittiğini görenler önce tek tek, sonra guruplar halinde,giderek topyekün peşmerge gücü ayağa kalkarak büyük bir inanç ve cesaretle peşine takılıyorlar.(9)Birlikte ölmek yada birlikte zafer kazanmak üzere yüksek bir moralle düşman kuvvetlerinin üzerine hücum ediyorlar.Sonucu,kuşkusuz zafer oluyor O'nun bu hareketinin!

Yaşamı boyunca Büyük Barzani'nin bu özelliği Kürd Devrimin'e ve ulusal mücadeleye çok şey kazandırmıştır.Ulusal özgürlük için her şeyini feda eden,durmadan hareket halinde olan, dağları aşan, bayırları dolaşan,sürgünden sürgünlere uğrayan bu önderlik olmasaydı;Kürdistan'ın dört parçasında gelişen ulusal bilinç ve uyanışın yanında bugün sahip olduğumuz kazanımların hiç birine sahip olamayacaktık...

Buna karşın Barzani önderliğinin hiç hataları olmadı mı? Bu Önderlik, ortaya çıkan dönemsel yada periyodik sorunlar sonucu siyasi planda hiç mi açmazlar yaşamadı? Yaşadıysa;yaşananların uzun vadede yıkıcı ve bir bütün içinde ulusal harekete kan kaybettirici sonuçları ne oldu?

Yaptığı bu değerli çalışmada,Sayın Mesud Barzani, kimi zorunluluklardan kaynaklanan dönemsel hataların yapıldığına işaret etmekle birlikte,buna karşın gösterdiği gerekçelerle bir aklama yolunu zorladığı da gözlerden kaçmıyor. Bence, bu çalışmanın en zayıf yanı,başvurulan bu zorlamdan kaynaklanıyor.Bu planda anlatılanlar, pek ikna edici de gelmiyor zaten.

Baas Partisi'nin KDP ve IKP (Irak Komünist Partisi) nin arasını açıp onları birbirinden uzaklaştıran taktik politikasını uygulamada fark etmemelerinin bir hata olduğunu vurgularken(10), Mesud Barzani, önyargısızdır.Şavvaf hareketi konusunda da aynı akılcı yaklaşımdadır.(11) Ama sorun:KDP içinde,özellikle 1960lı yılların başında işaretleri görülen kimi ideolojik,politik ve örgütsel düşünce ayrılıkları sonucunda açığa çıkan bölünmelerin nedenlerine geldiğinde, bu yaklaşımdan uzaklaşıyor ve subjektif kaygıları öne çıkaran değerlendirmeler yapma gereği duyuyor.

Bu bağlamda yinelemek gerekir ki, sözü edilen bölünmeler sorununda,Sayın Mesud Barzani'nin yaptığı yorum ve değerlendirmeler tartışılmaya devam edeceğe benziyor. Görüş,kanaat ve kişisel hükmünü dayandırdığı gerekçeler, Kürd siyasal tarihini objektif olarak anlamamızı sağlamak için bence yetersiz kalmakta.Kuşkusuz başkaları da ilgi alanlarına göre bu gerekçelere bakacaklar,olumlu olumsuz görüşlerini,varsın eleştirilerini yapacaklardır.İçten beklenti odur ki, iyi veya kötü;bugün hoşumuza gitsin veya gitmesin,yaşanan olaylar ele alınıp incelendiğinde siyasi tarihimize gerçekçi veri ve bilgilerin kazandırılması yönündeki çabaların mutlaka iyi niyetle karşılanacağıdır. Geçmiş aydınlatmak için ortaya konan her çaba hem makbul ve hem de sorumlu bir çabadır.Burada farklı bir niyet aramak söz konusu edilmemelidir.

Sayın Mesud Barzani'nin üslubunda oldukça saygılı,düşmanını bile övecek,onun tutum ve kişiliğini yüceltecek kadar güzel bir ahlak sahibi olduğunu,ortaya koyduğu bu çalışmayı okuyan herkes kabul edecektir.Ben de öyle kabul ediyorum.Ancak,onun bir çok olay hakkındaki yargılarına katılmam mümkün değil.Az çok bir bütün halinde Kürd Ulusal

Kurtuluş mücadelesi ve siyasi tarihi hakkında bilgi sahibi olduğumu düşünüyorum. Bu bilgi ile ortaya gelen bilgileri karşılaştırma olanak'ı da var. Bu olanak'ın kimi itirazları yapma ve daha sağlam bilgilerin oluşmasında yardımcı verileri elde etmemiz planında bizlere destek olacağı kanısındayım...

Buradan hareketle olaylar incelendiğinde, Sayın Mesud Barzani'in yer yer akıl yolunu duygu seline açarak olaylara yaklaştığı ve bu yüzden kimi zayıf sonuçlar çıkardığını ileri sürmek mümkün oluyor. Örneğin Süleyman Muini olayında böyledir. Olayı açıklarken zorlandığını anlamamak mümkün değil. (12) Gerçekten Süleyman Muini olayı ve yaşatılan trajedi, 1959 yılında uç veren KDP içi görüş ayrılıklarının 1964 yılında vardığı bölünmenin dolaylı bir uzantısı olarak tercihen değerlendirilebilecek olaylardan sadece biridir. Benzer adalatsız bir tercih, sonraları farklı iddia ve gerekçelerle Dr. Şıvan ve arkadaşları olayı için de söylenebilir. Olaylara ilişkin sınırlı ve yüzeysel açıklamalar ikna edici olmadığı gibi pek "sempatik" de olmuyor. Sağlıklı, bilgilendirici bilgiler verilmediğinden ister istemez, ortadaki gerekçelere karşı kuşku doğuyor.

Aynı yaklaşım tarzı, geçmişte bu iki olaydan çok daha eskiye dayanan İbrahim Ahmed hakkında ileri sürülen iddiaları; ve bunlardan hareketle hüküm için ortaya konan gerekçeleri de kuşkulu hale getiriyor: Ortaya çıkan sorunların yol açtığı siyasal ve örgütsel bölünmenin basit, insani ihtiras ve kibrin körüklediği normal dışı bir arzudan kaynaklanan eylemlerin bir sonucu olduğu söylenebilir mi? Yazar, olayı aşağı yukarı böyle betimleyerek vermek eğiliminde.

Ne var ki, olaylar aşamalı olarak incelendiğinde meselenin daha ilk bakışta siyasi ve askeri kanadın çatışmasından kaynaklandığı gözlerden kaçmıyor. 1958 Devrimi gerçekleştiğinde Mustafa Barzani ve beş yüz kadar arkadaşı, Sovyetler'den dönüyorlar. Devrim hükümeti daha onlar dönmeden Kürdlerin bütün ulusal haklarını tanıyacağını ilan etmiştir. O zamana kadar Parti (KDP) polit bürosu duruma hakim ve hükümetle ilişkileri o sürdürmektedir. Mustafa Barzani'nin dönüşüyle birlikte, Abdulkerim Kasım liderliğindeki Devrim Hükümeti, belki de siyasi bir taktik gereği, onun çevresini kuşatıyorlar; büyük bir "değer" veriyorlar. Bakıldığında; gerçekten de bu anlamdaki ilişkiler çok sıkı fıkı görünüyor. Polit büronun başında İbrahim Ahmed vardır. Öyle de olsa, yalnız o değil, Polit büronun hemen hemen tüm üyeleri bu ilişkilerden rahatsızdırlar; tehlikeli buluyorlar. Önlem için ilişkilerde daha temkinli ve dikkatli olması gerektiği yönünde birkaç kez Mustafa Barzani'yi uyarıyorlar da; ama durum değişmiyor. Barzani yapılan bu uyarılara pek kulak asmıyor. Anlaşılan Abdulkerim Kasım'a çok güveniyor. Bu da anlaşmazlığın başlangıcı oluyor aralarında. Anlaşmazlık giderek gerginleşiyor ve ilişkiler zorlanarak bir yerden sonra kopuyor.

İlişkilerin kopmasından sonra Mustafa Barzani'nin Politbüro'yu tamamen gözden çıkardığını yine Sayın Mesud'un verdiği bilgilerden öğreniyoruz. İbrahim Ahmed, Irak Komünist Partisi Genel sekreteri'ni, sorunları çözmek için arabulucu olarak gönderdiğinde, Mustafa Barzani hamasi bir soruyla yanıt verir: "Ne diye? Onların [Ahmed] savaşacak güçleri mi var?" (13)

İlişkiler daha da geriliyor...

Bu tutumlardan sonra iki taraf da doğal olarak boş durmuyorlar. Örgütsel güç ve siyasi üstünlük elde etmek için ayrı cephelerden çalışmalara başlıyorlar. Bu çalışmalarda Barzani rakiplerine göre daha ataktır. Zaten bir şeye karar verdiğinde bu ataklık onun belirgin bir

özelliğidir. İlk elden ne yapıyor? Konumunu güçlendirmek için tutuyor İ.Ahmed'i destekleyebilecek kuvvet komutanlarını görevlerinden alıyor ve yerlerine kendine bağlı olanları atıyor.(14)

Oysa bütün olan bitene karşın bu süreçte Politbüro kongre yapılmasını istemiş ve kongrenin toplanmasına iki taraf da onay vermiştir.Kongre öncesi bu süreç gerçekten olabildiğince gergin.Öyle de olmalı.Çünkü ortaya çıkan siyasi eğilim,Barzani'nin başkanlığını dondurma yönünde.Sonuçta toplanan kongre böyle bir karar çıkartıyor da. Ama iş bitmiyor;müdahale ediyorlar.Barzani'ye bağlı kuvvet komutanları emirlerindeki peşmergelerle delegasyonu kuşatarak çembere alıyorlar.Muhalif olanların tümünü yaka paşa dışarı atıyorlar.(15)

Anlaşılan, Mustafa Barzani 1964 KDP kongresinden bu yönde bir kararın çıkabileceğine pek ihtimal vermemişti. Bunu bilmiyoruz,ama öyle görünüyor. Kendisi mi,kuvvet komutanlarından böyle bir müdahale etmelerini istedi?Doğrusu bunu da bilmiyoruz.Kitapta profili ve karakteri pek de iyi çizilmiş olan Büyük Barzani'nin bu yöntemle muhaliflerini etkisiz bırakmaya tevessül edebileceğine ihtimal vermek çok güç.Durum aleyhine de olsa,sakin ve vakur tavrını koruduğu kesin.Çıkan sonuçtan memnun olmayacağı da kesin...Anlaşılan o ki,kuvvet komutanları kongrede çıkan bu kararı hazmedemediler;ve kendi başlarına duruma müdahale ettiler.Bu söylenebilir.Bununla birlikte, kuvvet komutanlarının bu tarz bir müdahalesine Barzani'nin itirazının olmadığı da söylenebilir!

Kongrede yaşanan bu olumsuz durumun parti içi fiili bölünmeyi tetiklediği ve sonradan çatışmanın zeminini oluşturan siyasal ve örgütsel kargaşaları arttırdığı açıktır.Bölünme ve örgütsel kargaşa sonucu siyasi kanat (Politbüro) etkisiz hale gelmiş olsa da,kuşkusuz,bundan en çok zararı Kürd hareketi görüyor.Bununla birlikte askeri kanadı temsilen üstünlük Barzani'ye geçmesine karşın sorunlar artarak devam ediyor ve uzun yıllar sular durulmuyor.

Ne var ki, Sayın Mesud Barzani'nin, bu olaylara eğilirken temellendirmeye çalıştığı iddialar ve göstermeye çalıştığı gerekçeler bana tarafsız ve objektif bir bakışın ürünleri gibi gelmiyor. Öyle de olsa,ortaya atılan iddialar ve bunların üzerinde temellendirilen gerekçeler yer yer "yargı" derecesine varmasına karşın,bu yaklaşımda şahsi(öznel) bir kasıt olup olmadığı konusunda bir hüküm vermek çok zor. Bundan öteye; bu yaklaşımın,yazarın ortaya koyduğu kapsamlı çalışmasının içeriksel dokusunu bozduğunu söylemek,hiç de yanlış değil.

Her şeyden önemlisi; İbrahim Ahmed'in Barzani'yle gerçek anlamda neden ve niçin ihtilafa düştüğüne dair bir açıklık yok. Gösterilen gerekçelerin de pek siyasi değerde oldukları söylenemez.

Kitaplardaki açıklamalara bakıldığında, ihtilaf nedenlerinin siyasi gerekçelerini gösteren çok sınırlı bilgiler görüyoruz.İ.Ahmed'in, Barzani'nin Irak hükümetiyle yaptığı anlaşmayı "teslimiyetçilik" olarak nitelediği iddia ediliyor.Olabilir.Ne var ki,bu iddia,İ.Ahmed'in ağzından herhangi bir belgeye dayandırılmadığından,onun hakkında ileri sürülenlere karşı bizim, şöyle veya böyle bir kanaat oluşturmamız mümkün olmuyor. İki cilt kapsamında,bu içerikte ele alınabilecek tek bir belgeye yer verilmemiştir.

İ.Ahmed ve gurubunun gerçekten siyasi nedenlerinin ne olduğunu bu bakımdan öğrenemiyoruz;öğrendiklerimizse,belli bir yargı oluşturmamız için ne yazık ki, yeterli değiller.İ.Ahmed'in SAVAK ve İran'la olan ilişkileri sıkça vurgulanıyor.Ayrışma ve

çatışmanın nedenleri bu ilişkilere oturtulmaya çalışılıyor.Kanımca bu zorlamadır. Zorlamadır;çünkü SAVAK ve İran'la,bölünme ve çatışmaların baş göstermesinden bir süre sonra,Barzani Önderliği de ilişkiye geçiyor.Hem de daha sıkı bir ilişki oluyor bu. Yazar, bu ilişkinin SAVAK ileri gelenlerinden birinin aracılığıyla gerçekleştiğini açıkça belirtiyor da.(16)Kurulan ilişki sonucunda İran rejiminden ekonomik ve askeri yardım aldıklarını da eklemektedir.Bunlar doğrudur.Hatta İran Şahı aracılığıyla,gizliden Amerika'yla bu dönemlerde ilişki kuruluyor.Silah ve para gönderiyorlar.

O zamana kadar,askeri ve ekonomik yardım çoğunlukla Sovyetler Birliği'nden alınmaktadır.Yılda 160 bin dolar kadar mali bir yardımdır bu.Ancak Moskova'nın bu ilişkileri öğrenmesiyle, bu yardım kesiliyor.Neden olarak da gerici şah rejimi ve Amerika'yla kurulan bu ilişkiler gösteriliyor.

Bütün söylenenlere rağmen,bölünme ve sonrasındaki gelişmelerin temelinde siyasi nedenlerin etkili olduğunu,anlatılanlardan ap açık çıkarabiliyoruz.Üstü kapalı açıklamalar yapmaya yazarın ihtiyaç duymaması gerektiği kanaatindeyim.Gerçekten olan hataları, yaşanan sorunları ve bunlara kaynaklık eden konjoktürü tarafsız ve objektif bir bakış açısıyla ele almak ve değerlendirmek,Kürd siyasal tarihi için yaşamsal bir değer kazanacaktır.Muğlak ifadeler öğretici olamaz.İfadeler arasında göze çarpan çelişkiler de kafa karıştırmaktan başka işlev görmezler.Nitekim bu tarz ifadeler sonucunda,Sayın Mesud Barzani,İ.Ahmed hakkında bütün ileri sürdüklerinden sonra,bir yerde,üstelik hayıflanarak şunu belirtmekten de kendini alamıyor:Barzani'nin bir yerden sonra İ.Ahmed'i itelediğini ve onu küçük düşürdüğünü(17)söylerken ek olarak şu vurguyu yapıyor:"Keşke,Barzani İbrahim'e bu bahaneyi vermemiş olsaydı!"

Kullandığı dil, seçtiği üslup ve anlatımdaki saygılı ifadeleriyle iyi bir ahlak sahibi olduğu kuşku götürmeyen Sayın Mesud Barzani'nin bir başka değerlendirmesinin de bana şaşırtıcı geldiğini söylemek zorundayım.Bir yandan aralarına fitne fesad karıştıranları isim de vererek açıklarken,öte yandan bunların bozguncu ve yıkıcı tehlikelerinden sakınmak ve can güvenlikleri için Barzani'nin etki alanı dışında başka bölgelere çekilmek zorunda kalanlara, "Onlar ihanet yolunu seçtiler," (18)demek, doğru bir yaklaşım olabilir mi? Doğrusu,bu noktada akıl ve anlayış yolu bombardıman ediliyor.Yazar'ın,bugün birlikte çalıştığı ve o dönem onlara "entellektüel cahşlar" dediği guruba yönelik kullandığı dil,hissettirilen öfkeyle birlikte gösterilen hışım böyle olmamalıydı.Bu üslubun genel olarak dört parçada mücadele yürüten ayrı sosyal ve politik yapıların yaşanan ve anlatılan deneyimlerden yola çıkarak demokrasist ilişkileri geliştirmelerinde iyi bir örnek olmayacağı açıktır.

İncelememizin bu bölümünden sonra,şunların da altının çizilerek belirtilmesinde yarar var.Sayın Mesud Barzani'nin yaşanmış kimi siyasi olaylar hakkında bilgi verirken zorlandığını tesbit etmiştik.Bu zorlanmanın altında yatan gerçek bir duygu ve kişisel eksiklikten kaynaklanmadığına eminim.Besbelli ki, istenmeyen olayların dile getirilmesinde duyduğu üzüntüdür.Bu üzüntünün taşıdığı anların kurbanı olan kimi gerçeklerin farklı üslup ve ifadelerle gizlenmesininse olanağı yok ne yazık ki.Tekrar değinmek gerekirse,Süleyman Muini ve arkadaşlarının akibetiyle ilgili yazdıkları örnek gösterilebilir.Mesud Barzani bu olaydaki haksızlığı zımnen vurgulayarak KDP'nin birinci derecedeki rolünün üzücü olduğunu söylerken,son sözde yine zihinleri karıştıracak bir ifadeyle tamamlıyor sözlerini:"Her şeyden önce bu adam için böyle bir akıbet temenni etmezdik." diyor.

Bu ifade biçimi olayın sahilhliği konusunda bize pek bir Şey anlatmıyor.Bu bir özeleŐtiri olmadığı gibi bilgilendirici bir açıklama da değil.Açıktır ki,Süleyman Muini ve arkadaşları öyle bir akibeti hak etmemiŐlerdi.O halde onlara karşı yapılanların adil olduğunu iddia etmek mümkün olmaz;değildir de.Bu olay gibi diğer tüm olaylarda da herhangi bir özeleŐtiri yok.İki ciltlik kapsamlı bir çalışmada her Şey var doğrusu;tek Şey yok: o da özeleŐtiri!

Deneyimden de sağladığım bilgiye göre,genel olarak Kürd siyasi hareketlerinde ,konumları ne olursa olsun,haklı yada haksız, hele de mesele siyasiyse,kendilerini ilgilendiren geçmiş bir olaya ilişkin yaklaŐımlarında, özeleŐtirinin bir meziyet olarak oturmadığı görülüyor.Böyledir ki,ortaya gelen ve sorgulanan olaylar hakkındaki açıklamalara sürekli itirazlar oluyor.İtiraz elbette sorgulamanın devam edeceği anlamındadır.Sorgulayıcı zihnin kendi yolunu aması için bu ikisi de sürekli olacaktır.Aksi halde zihin kendi periŐanlıđını kabullenmek durumunda. Mesud Barzani zihnimizi açacak yerde,yine aynı Süleyman Muini olayı için,Şu sözlerle perişan ediyor.Şöyle diyor:”Süleyman Muini’nin akibetine bir parti içi mesele gibi bakmak mümkün değil.(..)Ama bir yandan da onun olayını partisel bir faaliyetten soyutlamak da mümkün değil.”(19)

Yukarıda, yazardan olaya ilişkin aktardığımız bilgiyle bu açıklamalar durumu anlamamızı gerçekten güçleŐtiriyor.

Bu güçlük,Kitapta, Dr. Şıvan ve arkadaşları hakkında söylenenler için de söz konusu.(20)Oysa buna açıklık getirebilen ve bu konuda birinci derecede bilgi sahibi olan Sayın Mesud Barzani’dir.Anladığımız kadarıyla o dönem Devrim Hareketi(KDP)’nin Haberalma rgt (Parastın)’nn başındadır.Bütün bilgiler onda toplanıyor.

Ne var ki,çalışmasının bu bölümüne ilişkin verdiği bilgiler ve olaya ilişkin yaptığı değerlendirmeler çok sınırlı.”Bizim” sahip olduğumuz bilgiler yanında bile çok yetersiz kalıyorlar.Hatırlamıyor mu?Sanmıyoruz.Olayı nemsemediğinden mi öyle teğet geçme gereğini duymakta?Sanmıyoruz...

Kimi hassasiyetler gözetilerek mi, olay bu biçimde sınırlı sunulmak isteniyor?

Olabilir...

Öyle de olsa,anlatılanlar, verilen bilgiler yetersizdir.

Said Elçi’nin Güney Ktdistan’a gidiŐ/geçiŐ amacı,Mesud Barzani’nin belirttiği gibi “TKDP’nin kongresini yapmak”(21) değil.Bu çok açıktır.Nitekim,yayınevinin dikkatinden de bu kaçmamıŐtır.Bu yüzden olayın anlatıldığı bölümde bunu bir dipnot olarak düŐme sorumluluğunu göstermiŐ.Kitap ikinci baskısını yaptığı halde bu yanlıŐlık dzeldilmemiŐ.

DzeldilmemiŐ olsa da,doğru olmadığı açıktır.TKDP Merkez Komitesi yesi olan DevreŐ Sado ve Őakir Epözdemir bile Said Elçi’nin güneye gittiğini Adana’dalarken “ tesadüfen” öğreniyorlar.Onlar Adana’dayken,S.Elçi aynı gün ve tarihte,Zaxo’dadır oysa!25 Mayıs 1971...

Onlar S.Elçi'nin böyle habersiz gidişine bir anlam veremiyorlar.Öyle de yine de “başına bir hal gelmiş” diye “telaşa” kapılıyorlar ve peşine düşüyorlar.Görülüyor ki,bir kongre yapmak söz konusu değil.Çeşitli dergi ve İnternet sitelerinde konuyla ilişkili yazılanların hiçbirinde de böyle bir şey söylenmemiştir.Arzuhalci Ş.Epözdemir'in de yazılarında böyle bir amaç belirtilmiyor.Tersine,o bu gidişten haberleri olmadığını hayıflanarak teyit ediyor.Şöyle diyor:”Said Elçi'nin partiden hiç kimseye danışmadan ve parti yetkililerine bilgi vermeden kendi başına karar alıp Güneye niçin gittiğini hala anlayabilmiş değiliz...”

Görüldüğü ve ayrıca Merkez Komite üyesi tarafından teyit edildiği gibi S.Elçi'nin Güneye inişinin TKDP* kongresini yapmakla bir ilgisi yok.Bu çok açık.

O halde,Mesud Barzani'nin kitapta verdiği bu bilgi yanlıştır.

Yanlış bir diğerine evriktir:İşin özü ve çok kısası;bildiğimiz kadarıyla KDP ileri gelen komutanlarından birinin isteği üzerine S.Elçi,gizli tutması koşuluyla,bizzat Dr Şıvan tarafından Güneye çağırılıyor.Çağırılma amacı konusunda yeterli bilgiler yoktur.Ne olursa olsun Elçi bu çağrıya icabet ediyor.Gideceğine ilişkin kimseye bilgi vermiyor.Gizlice çekip gidiyor.Sadece eşinin bilgisi var...Denildiğine göre,Güneye çağırılan S.Elçi ile Şıvan arada anlaşmazlık konusu olan birkaç sorunu konuşup çözecek ve birlikte çalışacaklar.Deşeş'te odası,yatacağı yer bile hazırlanmıştır.

Görüşüp tartışıyorlar...İlk görüşme sonuçsuz kalıyor;anlaşamıyorlar.S.Elçi Gelala'ya gidiyor.Ama birkaç gün sonra Zaxo'ya tekrar geri dönüyor.

Oradan da Deşeşe,Dr Şıvan kampına götürülüyor.Yanında Mihemedé Begé de var.Görünürde bir sorun yok.Ama yapılan görüşmede M.Begé sorun oluyor.Şıvan bu adamın MİT olduğunu ve onu sorgulayacağını söylüyor.Sorguluyor da.Bir takım bilgiler alıyor.M.Begé sonunda T-KDP'nin programını Türk yetkililere verdiği itiraf ediyor.

Ancak bu noktada henüz bilmediğimiz bir nedenden dolayı S.Elçi mukavemet gösteriyor.Bu mukavemet,S.Elçi'nin de benzer bir suçlamanın şahsına yapılabileceğinden dolayı oluşan güvensizlikten ve bunun bir sonucu olarak doğan panikten mi yoksa başka nedenlerden mi kaynaklandığını bilmiyoruz...

Ancak bu soruna nereden bakılırsa bakılsın,S.Elçi'den de Dr Şıvan'dan da bir şekilde kurtulmak isteyenlerin olduğunu anlamak mümkün.Neden,niçin,kimdi bunlar?

Bunu da bilmiyoruz.Ama bilenler var.Bilenlerin başında gelenlerden biri de Sayın Mesud Berzani'dir.Parastın örgütünün başındadır o. Uçan kuştan bile haberi var.Dr. Şıvan ve arkadaşlarının tutulduğu ve sonra kurşuna dizilip infaz edildikleri Rayet hapishanesinin sorumlusu da O'dur.Olayı ayrıntılarıyla bilmemesi olanaksız mı?

Kaleme aldığı çalışmasında bu olaya ilişkin de yeterli ve ikna edici bilgiler bulunmuyor.Olayı yazdığı çerçevede ele almasının özel bir nedeni olabilir mi?

Sayın Mesud Barzani'nin verdiği bilgiden; 1974 yenilgisinden sonra,KDP'nin mücadeleyi bir süre erteleme ve peşmerge güçlerini cephe gerisine çekme kararını almak zorunda kaldığında, o zamana kadar bir hazine değerinde gördüğü parti arşivini bir yolla kurtarmak için bir hayli

uğraştığını ve sonuçta balyalar halinde ayırarak onu çeşitli yerlere naklettiklerini öğreniyoruz.(22) Ancak sonraları bunları yeniden toplarlarken çoğunun doğal etkenlerden yıprandığını, çürüyüp parçalandığını yada okunamaz hale geldiğini de bu bilgiye ekliyor.

Dr Şıvan olayına ilişkin olması gereken belgeler de bunlar arasında mıydı yoksa?

Öyle olmalı...

Gerçekten de belgeler el altında olsaydı, Sayın Mesud Barzani'nin bu olaya ilişkin vereceği bilgiler, olayın çok uzağında ve dışında olan bizlerin bilgilerinin altında olmayacaktı kuşkusuz.

Öyle değilse, bu bilgi ve belgelerin kendilerinde olması gerekir.

Kendilerindeyse, üçüncü cildini hazırlayacağını bize bildiren yazarın bu konuda bizleri daha kapsamlı biçimde aydınlatması hem erdemli bir tutum olacak hem de Kürd ulusal ve siyasi tarihini daha net olarak bilmemiz açısından büyük bir değer taşıyacaktır.

İncelememizin sonuna doğru gelirken en son şunları söylemek istiyoruz: Kürd Ulusal ve Özgürlük hareketinde, 1960'lı yılların başlarında daha çok siyasi ve örgütsel nedenlerle meydana geldiğini saptadığımız iç bölünme ve çatışmalar; bir bütün olarak Kürd Özgürlük hareketini sıkıntıya sokmuştur. İki taraf için yıkıcı olduğu da açık. Çok kanlı bir iç çatışma yaşandığı ve tarafların birbirlerine öldürücü darbeler vurduğu da ayrı bir saptama. Gerçek anlamda bu sonucun ortaya çıkmasında birinci derecede sorumlulukları bulunanların kimler olduğunu söylemekse bizim için şimdilik zor görünüyor.

Ancak, her şeye karşın, bölünme ve çatışmalardan sonra gerilip keskinleşen siyasi tutumlar hakkında belli bir VARGI 'ya ulaşmak mümkün: Çalışmasının kapsamında, Mesud Barzani, her ne kadar ağırlıklı olarak olaylara ve bunların sonuçlarına tek taraflı yaklaşım 66 Cahşları olarak nitelediği Kürd Ulusal güçlerini suçlasa da; bunlara karşı esnek bir duruş ve daha demokratik bir siyaset geliştirmedikleri anlaşılıyor. Onları Ulusal ittifak' a doğru çekme becerisi gösterilememiştir: Tersine, Bağdat hükümetleriyle yaptıkları görüşmelerde bile kendileri dışında hareket eden muhalefeti birinci derecede düşman göstererek, onları Kürd halkının kanına kastedenlerin kucağına itelemişlerdir. Bu tutum o kadar sertleştirilmiştir ki, on yıllar içinde, çeşitli dönemlerde, Bağdat Hükümetleriyle yapılan barış ve ateşkes görüşmelerinde bu güçlerin tecrit edilmesi talebi, kimi zaman ulusal hakların bile önüne konulan ve koşulan bir şart olmuştur. Öyle ki, bu sert tutum kimi hallerde görüşmelerin tıkanmasına yol açmış; zıtlaşmaları arttırmış ve çatışma ortamına yeniden zemin hazırlayacak nedenleri çoğaltmıştır. Pek doğaldır ki, bu da iki tarafın ortak düşmanı olan devlet ve hükümetlerin Ulusal Kurtuluş ve özgürlük güçlerine karşı daha çok hilelere başvurma ve manevra geliştirme olanakları sunmuştur.

Anlaşılmayan bir paradoks daha var: Kürd ulusal güçlerini karşı karşıya getiren egemen güçlerin yanında; aralarında fitne fesadı işleyen yerel hain ve işbirlikçileri bilip tespit etmelerine rağmen sağduyulu davranıp bunların niyet ve hareketlerini etkisiz kılacak herhangi bir önlem almak yerine, ortaya çıkan olumsuz sonuçlardan dolayı taraflardan birinin bütün sorumluluğu ötekine yüklemeye çalışması gerçekten anlaşılır değildir.

Birinin İttifak'ı iyi, ötekinin İttifak'ı işbirlikçi ve hainlikle mühürlenmiştir!

Konjoktürel koşullara bağlı olarak, Dünyanın hangi gücü ve hükümetiyle olursa olsun; açık olan şudur ki, ittifaklar, tayin edilen taktik ve stratejik hedeflerin tutarlı denklemleri gereğince ilkeli olmadıkça, sonuçları yıkıcı, hatta imha edici oluyor. Nitekim kitapta değinildiği gibi ve ayrıca benim de bu sınırlı inceleme çerçevesinde, uzun uzadıya üzerinde durduğum bu sorunda, iki tarafın da zaman zaman sömürgeci devletlerle kurdukları ilişkiler ve katıldıkları ittifakların pragmatik olmaktan çok denklemsiz, ilkesiz ve öngörüsüz oldukları görülüyor. (23) Dolayısıyla çeyrek yüzyıldan fazla bir süre içinde, bunun sonucu olarak Kürd siyasetinde meydana gelen sarsıntılar ve zaafiyetlerin faturasını iki tarafla birlikte ezilen Kürd halkı çok ağır biçimlerde ödemek zorunda kalmıştır..

En asli ve doğru ittifak önce ulusal güçlerdir. Ezilen ulusun sosyal ve siyasal potansiyelinin ilk hedefi öncelikle bu olmalı. Ulusal planda gerçekleşen istikrarlı ittifaklar ortak hedeflere birlikte varmakta en sağlam siyaset tercihlerindedir. Böyle bir tercih mücadeleye her zaman güç katar ve kazanımları daha az bir enerji ve zaman kaybıyla elde etmek için en uygun yoldur da. Hiç değilse, dört sömürgeci devlet tarafından toprakları ellerinden alınmış, dilleri ve kültürleri yok sayılmış, sosyal ve ekonomik bakımdan geri bıraktırmış bir halkın siyasal güçleri olarak, geçmişte yaşananlardan ders alıp, Kürdistan'ın Güney parçası dışında savaşım halinde olan Kürdler bugünden geleceğe bu anlayışı temel almalıdırlar.

Sayın Mesud Barzani'nin çalışması bu bakımdan öğreticidir. Etkileyici ve aynı zamanda ilham verici bir içerik taşıyor.

Çalışmanın bir başka en önemli ve etkileyici yönü; çizilen Mustafa Barzani profilidir. Yaşamı boyunca gerilla savaşının başında, çok az sayılabilecek eksikliklerin yanında, zaferlerle büyüttüğü ulusal özgürlük mücadelesi, tarihte eşine rastlanmayan türden değil. Büyük Barzani'nin bu yönü özellikle incelenmeli ve rehber edinilmelidir. Dünyada ulus sorunu henüz çözülmemiş halklar için de müstesna bir örnektir.

Tarihsel bir olgu olarak kendini dayatan ulus, halkların ihtiyaç duyduğu bir realite olarak varlık sürdürdükçe, bu anlamda savaşım veren halklar Mustafa Barzani'nin inanç ve iman dolu kişiliğinin yanı sıra; onun davasında kararlı, inatçı, cesur ve savaşçı yanından da her zaman bahsedebileceklerdir.

BARZANİ

Ve Kürt Özgürlük Hareketi
Mesud Barzani
2 Cilt
DOZ Yayınları

Kaynak sayfalar:

- 1) I Cilt s: 79
- 2) I Cilt s:31,35,41,84,125,127,129,181,208,225.
- 3) II Cilt s:55,61,70,83,160,179,199.
- 4) “ “ s:24,270,376,377.
- 5) I Cilt s:84
- 6) II Cilt s:109
- 7) I Cilt s:246
- 8) II Cilt s:43
- 9) II Cilt s:360,372
- 10) I Cilt s:360,372
- 11) I Cilt s:373
- 12) II Cilt s:137
- 13) II Cilt s:138
- 14) II Cilt s:140
- 15) II Cilt s:142
- 16) II Cilt s:45,157,221
- 17) II Cilt s:148
- 18) II Cilt s:171
- 19) II Cilt s:354,346
- 20) II Cilt s:351,352
- 21) II Cilt s:351
- 22) II Cilt s:346
- 23) II Cilt s:366,369,370,371

**TKDP'nin üyesi yoktur.Bu da çok ilginçtir.Merkez komitesi üyeleri var sadece var ve onlar da çoğunlukla birbirlerinden habersizdirler!*